

**Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Okulda ve Turizm
Sektöründe “Öğrenme”lerinin Sektörden Ayrılma
Eğilimlerine Etkisi**

Oğuz Türkay* – Kamil Yağcı**

Özet

Turizm eğitimi alan öğrencilerin önemli bir kısmının okul sonrasında turizm sektöründen ayrılma eğilimi gösterdiklerini ortaya koyan değişik araştırmalar yapılmıştır. Bu durumun nedenleri üzerine yapılan birçok araştırma öğrencilerin sektörden ayrılma eğilimlerini değişik nedenler çerçevesinde işlemiştir. Bu nedenlerden birisi olarak “öğrenme” bu araştırmanın konusudur. Bu bağlamda öğrencinin “öğrenme”si, okulda öğrendiğinin sektöre uygunluğu, sektör otoritelerinin öğrenmeye verdiği önem, öğrenilenleri uygulama imkânı ve öğrencinin hizmet üretmeye yatkınlığı faktörlerinden oluşmakta ve sektörde çalışma isteğine anlamlı düzeyde etki etmektedir.

Anahtar Kelimeler: öğrenme, turizm eğitimi, turizm sektöründe kariyer yapma, turizm okulları

Giriş

Emek-yoğun bir sektör olarak turizmin en temel sorunlarından birisi yetişmiş işgücü eksikliğidir. Türkiye’de toplam istihdamın %5,10’u doğrudan turizmde çalışmaktayken dolaylı istihdam da hesaba katıldığında bu oran %12,76’ya ulaşmaktadır (TURSAB, 2007). Bu denli büyük oranda işgücü kitlesinin sürekli olarak aynı

* Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi- Araştırma Görevlisi
Dr.

** Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi- Araştırma Görevlisi

kalitede devam ettirilmesi ülke ekonomisi için de önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de turizmin teşvik gördüğü ilk yıllardan bu yana bu sorunu çözmek adına turizm eğitimi veren değişik düzeylerde okullar açılmaya başlanmıştır. Bu okullardan bazıları lise düzeyinde, bazıları iki yıllık önlisans programı mahiyetinde ve bazıları da dört yıllık üniversite düzeyindedir. Günümüz itibariyle turizm işletmeciliği alanında lisansüstü eğitim imkânlarının da önemli boyutlara ulaşmış olduğu belirtilmelidir. Türkiye’de 2007 itibariyle 36 adet yüksek okul ve fakülte bünyesinde (16 devlet + 10 vakıf üniversitesi) turizm işletmeciliği eğitimi verilmekte iken 144 adet meslek yüksek okulu bünyesinde turizm işletmeciliği eğitimi veren program (Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Programı : 95 devlet + 10 vakıf üniversitesi ; Turizm ve Seyahat İşletmeciliği Programı : 21 devlet + 1 vakıf üniversitesi ; Turizm Rehberliği Programı : 11 devlet + 6 vakıf üniversitesi) yer almaktadır (ÖSYM, 2007). Ayrıca, 95 adet turizm lisesi (Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi) öğretim faaliyetini sürdürmektedir (MEB TTÖGM, 2007). Turizm alanında eğitim-öğretimin gelişmiş yapısına rağmen turizm okullarından mezun olan öğrencilerin ancak %30’u civarında bir oranın turizmde çalıştığı Duman ve diğ. (2006) tarafından 1988-89 ve 1992-93 yılları ile ilgili istatistiklere dayanılarak ortaya koyulmaktadır. Yine aynı araştırmacılar tarafından turizm eğitimi alan öğrencilerin sektörde çalışmadıkları, okul sonrasında sektörde işbaşı yapan belli orandaki kitlenin de kısa süre sonra sektörden ayrılma eğilimi gösterdikleri dünyanın değişik ülkelerinde ve Türkiye’de yapılan araştırmalara dayanılarak belirtilmektedir.

Turizmden Ayrılma Eğilimi

Turizm eğitimi alan kişilerin bu sektörde çalışmayı uzun vadede tercih etmediklerini ve ayrılma eğiliminde olduklarını belirten Duman ve diğ. (2006) dünyanın değişik ülkelerinde yapılan araştırmaları da buna örnek göstermektedir (s.52). Araştırmacıların naklettiğine göre Altman ve Brothers (1995) turizm eğitimi alan öğrencilerin %30,6’sının 5 yıl içerisinde;

Pavesic ve Brymer (1990) ise öğrencilerin %20'sinin mezuniyetlerinin ilk yılında %33'ünün de izleyen 5 yıl içerisinde sektörden koptuklarını belirtmektedir (Duman ve diğ., 2006:52). Sektörde görülen yüksek işgücü devir hızı turizm öğrencilerinin sektöre yaklaşımını etkilemektedir (Kelley-Patterson and George, 2001:311-312). Bunda yüksek işgören devir hızı yanında sektörde uygulanan düşük ücretler, uzun mesai saatleri, vardiya usulü çalışma ve stres gibi faktörler de önemli rol oynamaktadır (Fraser, 2003:99).

Turizm eğitimi alanların sektörde kalmak istememeleri sorunu Türkiye'de de önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Kuşluyan ve Kuşluyan (2003) bu durumu araştırmalarında ortaya koymaktadır. Bu çalışma kadar yakın tarihi analiz ediyor olmasa da birçok araştırma bu durumun nedenleri üzerine değişik görüşler ve öneriler ortaya koymaktadır. Boyacı ve Aktaş (1995) bu durumun önemli nedenlerinden birinin turizm okullarında verilen eğitimin sektör gerçeklerine uymaması olduğunu vurgulamaktadır. Araştırmacılar turizm eğitimi veren okullardan mezun olan öğrencilerin okulda öğrendiği karşısında sektörün gerçekleri ile karşılaşınca moral çöküntüye uğradıklarından ve bu nedenle sektörde çalışmaktan vazgeçtiklerinden bahsetmektedir (Boyacı ve Aktaş, 1995:50). Okulda öğretilenle sektör gerçekleri arasındaki açıklığı doğuran, meslek yüksek okulları bağlamında mevcut ders programları, araç gereç yetersizliği, kalifiye öğretim elemanı açığı ve uygulamaya dönük derslerin sayısal olarak az olması gibi nedenler iken, yüksek okullarda öğrencilerin yanlış yönlendirilmeleri ve bilgilendirilmeleridir (Boyacı ve Aktaş, 1995:49-50). Araştırmacılara göre bu sebeplere bağlı olarak baz alınan yıllarda konaklama işletmelerinde mesleki eğitim almış kişi sayısı %13, restoranlarda % 11, seyahat acentalarında ise %17 gibi oldukça düşük rakamlardır (Boyacı ve Aktaş, 1995:48).

Öztaş (1995) ise Türkiye'de turizm eğitimi veren okulların değişik nedenlere bağlı olarak mezunları arasında nitelik farkına dikkat çekmektedir (1995:92). Aynı araştırmacı TURSAB raporlarından faydalanarak eğitimin bütün iktisadi faaliyetlerin gelişme dinamiklerinden biri olduğunu ve turizmde de otel-okul

diye isimlendirilen uygulamaya dönük eğitim sistemine geçişin gerekliliğine vurgu yapmaktadır (s.93).

Turizm eğitimi alan öğrencilerin sektörde kariyer yapmayı düşünmediklerini ortaya koyan ve bunun nedenlerini tespit etmeye yönelik araştırmalarda bu nedenlerin belirli şekillerde ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak, konu ile ilgili olarak geçmişten bu güne ortaya konan birçok yorumda ve araştırmada konunun eğitim yönüne özellikle dikkat çekilmektedir. Bu kapsamda okullarda verilen eğitimin niteliğine bağlı olarak öğrencinin sektörden uzaklaşması olgusu öne çıkmaktadır. Bu nedenle bu araştırmanın temel amacı eğitimin niteliğine bağlı faktörlerin sektörde kariyer yapma isteğine etkilerini tespit etmektir. Öğrencilerin okulda aldıkları eğitimin sektör gerçeklerine uygunluğu, okulda öğretilenlerin sektörün isteklerine cevap verebilirliği bu kapsamda incelenmesi gereken bir etki alanı olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanında, eğitimin niteliği tek başına belirleyici olmayabilecektir. Öğrenci okulda hangi düzeyde bir eğitim almış olursa olsun bunu sektörde uygulama imkanı bulamadan bu eğitimin öğrencinin kariyer gelişimine etkisi olmayacaktır. Bu nedenle eğitimin nitelikleri yanında öğrencinin okulda öğrendiklerini sektörde uygulama imkanı bulması ve sektörde öğrencinin çalışırken öğrenmesine genel yaklaşımlar öğrenmeye bağlı olarak ortaya çıkan sektörde kariyer yapma isteğini etkileyecektir. Bu açıdan bakılarak, eğitimin nitelikleri, öğrencinin okulda öğrendiklerini sektörde uygulama imkanı bulup bulamaması ve sektördeki öğrenme ortamının öğrencinin turizmde kariyer isteğini ne düzeyde etkilediği konularının bu araştırmanın temel odak noktası olduğu söylenebilir.

Öğrenme ve Sektörel Bağlılık

Öğrenme özellikle işletme yazınında değer temelli yaklaşımın sık kullandığı bir performans aracı önerisidir. İşletmelerin işgörenlerin öğrenmesi yolu ile performanslarını arttıracakları konusunda bir çok çalışma ortaya koyulmuştur (bkz. Sinkula ve diğ., 1997). Çalışanların öğrenmesi kendi yönetimlerinde olan

kariyer planlarını ve bu kapsamdaki tercihlerini de etkilemektedir (Ng ve diğ.,2006). King (1969) doğru ayarlanmış öğrenme periyotlarının ve izleme ve öğrenme kalitesinin artırılmasının işletmeler açısından yüksek işgücü devir oranı sorununa çözüm getireceğini ve kalifiye işgücü temini konusunu da çözeceğini ileri sürmektedir (ss. 62-63). Öğrenme çalışanların yeteneklerini objektif olarak ve kendi kariyerlerinin durumu hakkında da subjektif değerlendirmeler yapmalarına imkan tanıyan bir olgudur (Ng ve diğ.,2006:477). Dolayısıyla öğrenme kariyer beklentilerini şekillendiren ve bu yolla da kariyeri etkileyen bir olgudur (bkz. Wang ve diğ., 2007:576). Bu özelliği ile de kariyerin devamını şekillendirmektedir. Ng ve diğ (2006) bu kapsamda işletmede çalışanlar için beliren öğrenme fırsatının örgüte bağlılığı güçlü şekilde açıkladığını belirlemiştir.

Turizm sektöründe çalışma isteği ve kariyer beklentisinin öğrenmeyle ilgisi önemlidir. Bu konuda öncelikle turizm eğitimi veren okulların da bir parçası olduğu yüksek öğretim kurumlarından beklentilerin son yıllarda artarak devam ettiği vurgulanmalıdır. Öğrenciler, mezunlar, işverenler ve benzeri çevrelerin yüksek öğrenim kurumlarının performansı ile bu kurumlardan beklentiler arasında önemli bir farkın olduğu görüşünde oldukları belirtilmektedir (Akbaba ve diğ., 2006:10). Turizmde eğitim alanlarla yapılan bir araştırmada da öğrencilerin bir kısmının aldıkları eğitimi sektör açısından yetersiz buldukları görülmektedir. Okulu bitiren öğrencilerin geriye dönüp okulları için özellikle belli alanlarda kurslar vb. ile eğitimi takviye etmesini istemeleri de (Pavesic ve Brymer, 1990:94) okulda öğrenilen ile sektör gerçekleri arasındaki fark algısının etki alanını göstermesi bakımından önemlidir.

Turizm eğitimi veren okullarda öğrendiklerinin öğrenciler için sektörel bağlılık sağlayacağı bu vurgulanan ifadelerin doğal sonucu olacaktır. Ancak, okulda öğrendiği ile sektörde gördüğü uygulamalar arasında algıladığı farkın etkilerinin ne şekilde olacağı tespit edilmesi gereken bir açı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında sektörde öğrenmenin devam edip etmemesi de sektöre bağlılık ve/ya sektörde kariyer yapma isteği üzerinde etkili olacaktır. Nitekim Kelley-Patterson ve George

(2001) sektörde turizm öğrencilerinin sosyal etkileşim açısından ihtiyaç duydukları şeyleri bir araştırmaya dayandırarak açıklarken, çalışanların istediği açık ve doğru bilgi, mesleki eğitim ve gelişme programları, çeşitli deneyim kazandıracak işler gibi stratejik hususların başta geldiğini ortaya koymaktadır (s.315). Bu bakımda öğrencinin okul-sektör bağlamında öğrenmesi ile ilgili bütün yapılar öğrencinin sektörde kariyer yapma isteğini etkileyecektir denebilir.

Turizmde Kariyer Yapma İsteği (Eğilimi)

İşe ilişkin olarak kişinin ilerlemesi, bir üst hiyerarşik basamağa yükselme ve bunu sürekli kılma olarak tanımlanabilecek olan kariyer kavramı, aslında işe bağlı olmakla birlikte hayatın daha geniş bir kısmını kapsayıcı şekilde de kullanılmaktadır (Kök ve Halis, 2007:1). Bu kullanım sadece işte yükselmeyi değil, geçmiş deneyimleri, işin ve statünün özelliklerini, gelecek öngörüsünü de kapsayan ve zamana bağlı olan bir değerlendirmeyi ifade etmektedir (bkz. Kök ve Halis, 2007:1-4). Bu değerlendirme kişinin kendisi tarafından planlanan ve gelecekte ulaşılmak istenen bir düzlemde de ele alınabilir. Gelecekte ulaşılmak istenen kariyere ait kişisel planlama ve bunun gereği için çalışma “kariyer planlama” kavramı ile anılmaktadır (Kök ve Halis, 2007:5).

Ulaşılmak istenen kariyerin önünde sorunlar algılandığında öğrencinin o işletmeyi ve/veya sektörü terk edebileceği açıktır. Turizmde oldukça yüksek olan personel devir hızının nedenlerinden kimine göre birisi (Deery ve Shaw, 1997:379), kimine göre temel sebebi (Armstrong, 2006:128) kariyer imkânları konusunda çalışanın tatmin olmamasıdır. Turizm sektörü için söylenebilecek bu olumsuzluk her geçen gün artan bir eğilim göstermesinin yanında değişik kademelerde daralma ve benzeri şekillerde görünür hale gelmektedir (bkz. Baum, 2007:1390). Ancak, konumuz gereği bu imkânsızlıklardan öğrenme ile ilgili olarak algılananları bu araştırmanın kapsamı içerisinde incelenmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın amacı, turizm işletmeciliği konusunda eğitim alan öğrencilerin okulda öğrendikleri ile sektör gerçeklerini bağdaştırabilmeleri ve bu öğrenme ortamının sektörde de devam etmesi koşullarının turizmde kariyer yapma eğilimlerine ne derecede etki ettiğini belirlemektir. Turizm işletmeciliği alanında eğitim alan öğrencilerin belli sebeplere bağlı olarak sektörde çalışmayı düşünmedikleri, bu konuda bir çok değişkenin etken olduğu değişik araştırmalarda ortaya konmuştur (bkz. Boyacı ve Aktaş, 1995; Duman ve diğ., 2006; Kusluvan&Kusluvan, 2003). Bu araştırmada bu değişken çerçevesi içerisinde özellikle “öğrenme” olgusunun konu kapsamındaki etkisi test edilmektedir.

Araştırma evreni Dokuz Eylül Üniversitesi bünyesindeki turizm işletmeciliği eğitimi veren iki okulun öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu okullardan birisi İşletme Fakültesi bünyesindeki Turizm İşletmeciliği bölümüdür. Diğer okul İzmir Meslek Yüksek Okulu bünyesindeki Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Programıdır. Sektör deneyimi olan öğrencilere ulaşmak amacıyla anket uygulaması fakülte bünyesindeki Turizm İşletmeciliği bölümünde 3. ve 4. sınıflara, meslek yüksek okulu bünyesindeki Turizm İşletmeciliği programında ise yalnız son sınıf öğrencilere uygulanmıştır. İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümünde 2006-2007 sezonu itibariyle 244 öğrenci öğrenim görmektedir. Bunların 38’i 3. sınıf ve 67’si de 4. sınıf öğrencisidir. Bu okuldan 51 kullanılabilir anket geri dönmüştür. Diğer okul İzmir Meslek Yüksek Okulu bünyesindeki Turizm İşletmeciliği Programıdır. Bu programda aynı dönemde 249 öğrenci öğrenime devam etmektedir. Bu okuldan da 140 adet katılım olmuştur.

Belirtilen amacın gerçekleştirilmesinde katılımcı grup olarak öğrencilerin seçilmesi ve öğrenmenin etkinliği gibi konuların öğrenciler tarafından değerlendirilmesinin sakıncalı olduğuna daha önce bazı araştırmalarda değinilmiştir (bkz. Uzkurt ve Torlak, 2006). Ancak, bu araştırma kapsamında yer alan öğrenciler yalnızca okulda gördükleri öğretimi değerlendirmekle kalmamakta bunu sektörde gördükleri ile kıyaslamaktadırlar. Bu iki alanda (okul-sektör) deneyimli olan ise yalnızca öğrencilerdir.

Mezunlar üzerinde bu tür bir araştırmanın yürütülmesinin daha uygun olacağı tartışılabilir. Ancak, sektörden ayrılma eğiliminin mesleğe başlanılan ilk yıllar ve hatta (mesleğe başlangıcın okul dönemindeki staj eğitimi ile olduğu düşünülürse) öğrencilik yıllarında şekillendiği (Pavesic and Brymer, 1990) düşünülürse bu araştırmada seçilen örneklem kitlesin en uygun kitle olduğu kabul edilecektir.

Veri toplama aracı

Ölçek oluşturma, Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümünden 8 öğrenci ile yapılan odak grup görüşmesine dayanmaktadır. Bu 8 öğrenci gerek sektörü tanıma gerekse de hangi alanda çalışacağına karar verme açısından daha uygun olacağı düşüncesiyle son sınıflardan seçilmiştir. Hepsi de sektör deneyimi olan öğrencilerdir. İçlerinden ikisi iş hayatını okulda birlikte yürütmektedir. Görüşmede bir moderatör ve bir gözlemci yer almıştır. Katılımcılara konunun içeriği açıklanmış sonra okulda öğrendikleri ve bunu sektörde uygulama imkânları, yine okulda öğrenilen ile sektörde görülen arasındaki fark gibi sorunların varlığı ve bunun turizmde çalışmaya etkisi olup olmadığı konularında fikirleri alınmıştır. Daha sonra da öğrenme ve sektörde kariyer yapma isteğini belirleyebilecek olan ifadelere temel teşkil eden görüşleri öğrenilmiştir. Öğrencilerle yapılan odak grup çalışmasında öğrencilerin okulda öğrendikleri ile sektörde gördükleri arasındaki farkın öğrencinin sektörde kariyer yapma eğilimine etki edeceği ve bu etkinin belli alanlarda ortaya çıkacağı sonucuna varılmıştır. Bununla ilgili olarak öğrencilerin ifadelerine dayanılarak öne çıkan konular şu başlıklarda toplanmıştır: Öğrencinin okulda öğrendiği ve sahip olduğu bilgi ve becerileri sektör açısından yeterli görme (yabancı dil yeterliliği, uyum, iletişim, problem-çözme, teknolojiye uyum); okulda öğrendiği ile özel sektörde gördüğü arasında fark; okulda öğrendiğini işe transfer etme; ve sektördeki öğrenme motivasyonu (öğrenmeye değer verme anlayışı).

Araştırmacıların turizm eğitimi veren birer okuldan mezun olmaları ve mezuniyet sonrasında özel sektörde belli süreler

çalışarak konuyla ilgili sorunları yaşamış olmaları da odak grup görüşmesinde ve ölçeğin oluşturulmasında önemli avantaj sağlamıştır.

Bu kapsamda ölçekte kullanılacak ilk üç değişken odak grup görüşmesinin bir sonucu olarak oluşturulmuştur. Bu kapsamda öncelikle üzerinde durulan konu öğrencinin okulda verilen eğitimi değerlendirmesi imkanı tanıyan değişkenlerin incelenmesidir. Bu unsurlar öğrencinin bilgisi ile ilgili olduğu kadar becerisi ile ve kişisel özellikleri ile de ilgilidir. Eğitimin nitelikleri yanında öğrenmenin kapsamını belirleyecek olan konu öğrencilerin belli kişisel özellikleridir. Neticede öğrenme eğitim alma yanında kişisel özelliklere bağlı bir süreçtir (bkz.Gibb, 2002:70). Bu amaçla ilk değişken, öğrencilerin okulda edindikleri bilgi ve mesleğe has yeteneklerini test eden 11 ifadeden oluşmaktadır. İkinci değişken öğrencilerin okulda öğrendikleri ile özel sektörde gördükleri arasındaki farklılığı değerlendirdikleri 9 ifadeden oluşmaktadır. Üçüncü değişken öğrencilerin okulda gördüklerini işe transfer etme fırsatı olup olmadığını sınavan 3 ifadeden oluşmaktadır. Son değişken ise öğrencilerin okul sonrasında çalıştıkları işletmede onları ne şekilde bir öğrenme ortamının bekliyor olduğu konusundaki değerlendirmelerini belirlemek amacıyla hazırlanan 20 ifadeden oluşmaktadır. Yukarıda bahsedilmiş olduğu gibi ilk üç değişkene ait ifadelerin oluşturulmasında odak grup görüşmesi temel alınmıştır. Son bağımsız değişken kapsamındaki ifadelerin oluşturulmasında Aksu ve Özdemir (2005)'den alınan, otel işletmelerinde öğrenme kültürüne dair ölçek kullanılmıştır. Bu ölçeğin öğrenme ile doğrudan ilgili görünmeyen üç ifadesi çıkarılmıştır. Dolayısıyla ilk değişken öğrenmenin okul boyutu iken bu son bağımsız değişken öğrenmenin sektör boyutuna odaklanmaktadır. Bağımlı değişken olarak “turizmde kariyer yapma isteği” ise Duman ve diğ. (2006)'dan aynen alınarak kullanılmıştır.

Bir araya getirilen ifadeler “Kesinlikle Katılıyorum” – “Kesinlikle Katılmıyorum” ifadelerinin iki ucu temsil ettiği 5’li derecelendirme şeklinde ölçeklendirilmiştir.

Ankette öğrencinin öğrenme etkinliği ile sektörde kalma

eğilimlerini ölçen ifadeler yanında cinsiyet, yaş, mezun olduğu lise, turizm eğitimi almayı isteyerek mi seçtiği, turizmdeki kariyer olanakları konusunda bilgi sahibi olup olmadığı ve staj yapma yapmadığı da sorulmuştur.

Oluşturulan ölçek üzerinde üç akademisyenin görüşü alınmıştır. Bunu takip eden aşamada öğrenciler üzerinde bir ön test yapılmış ve 20 katılımcının yanıtladığı anket formları aracılığı ile anlaşılmayan ifadeler düzeltilmiş, muğlak gelen değerlendirmeler açıklığa kavuşturulmuştur. Veri toplama gönüllülük esasına göre ve farklı zaman dilimlerinde sınıflara gidilerek, sorumlu öğretim elemanından ve okul yönetiminden izin alınarak yapılmıştır.

Bulgular

Demografik dağılımlara bakıldığında toplam 191 katılımcının % 56,5'i bay, % 43,5'i bayandır. Bunlardan %73,3'ü (140 kişi) önlisans düzeyinde eğitim görmekte iken, % 26,7'si (51 kişi) lisans eğitimine devam eden öğrencilerdir. Yaş gruplarına bakıldığında katılımcıların %1'i 13-18; % 59,7'si 19-21; % 36,6'sı 22-24 ve % 2,6'sı da 25-30 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu gruplar daha sonraki analizlere uygunluk açısından kendi içlerinde birleştirilmiştir. Oluşan 13-21 yaş grubu toplamın %60,8'ini ve 22-30 yaş grubu da %39,2'sini oluşturmaktadır. Katılımcıların %62,8'i turizm meslek liselerinden mezun olmuştur. Geriye kalanların % 11,5'i düz lise; % 7,3'ü endüstri veya kız meslek lisesi ve % 18,3'ü de benzeri diğer liselerden mezun olmuştur. Son üç grup birleştirilerek analiz edilecektir(% 37,2). % 90,6 oranında bir kitle turizmde kariyer olanakları hakkında bilgisi olduğunu; % 9,4'lük bir kısım ise bilgisi olmadığını ifade etmiştir. Katılımcı öğrencilerin % 87,4'ünün daha önce bir turistik işletmede staj yapmış olduğu; % 12,6'sının ise henüz staj yapmadığı belirtilmiştir.

Tablo 1-Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	Sayı	Yüzde	Ortalama	Standart Sapma
Cinsiyet				
Bay	108	56,5	1,43	,49
Bayan	83	43,5		
Eğitim				
Önlisans	140	73,3	1,26	,44
Lisans	51	26,7		
Yaş				
13-18	2	1	2,40	,56
19-21	114	59,7		
22-24	70	36,6		
25-30	5	2,6		
Mezuniyet				
Turizm Lisesi	120	62,8	1,81	1,18
Düz Lise	22	11,5		
Endüstri/Kız Meslek	14	7,3		
Diğer	35	18,3		
Turizmi;				
İsteyerek Seçtim	142	74,3	1,36	,66
İsteyerek Seçmedim	29	15,2		
Kararsızım	20	10,5		
Turizmde kariyer olanakları hakkında;				
Bilgim Var	173	90,6	1,09	,29
Bilgim Yok	18	9,4		
Staj,				
Yaptım	167	87,4	1,12	,33
Yapmadım	24	12,6		

Öncelikle güvenilirlik analizi ile verinin temizlenmesi işlemi gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda Cronbach alpha değeri 0,876 çıkmış, ancak bir çok ifadenin ifade-toplam korelasyon katsayısının düşük olduğu görülmüştür. 0,30'un altında katsayıya sahip ifadeler değerlendirme dışı tutulmuştur. Ölçek 53 ifadeden oluşmaktadır. Bağımlı değişken dışarıda tutulduğunda kalan toplam 43 ifadeden ifade-toplam korelasyonu 0,30'un altında çıkan 14 ifade ölçekten çıkartılmıştır.

Verinin hangi faktörler etrafında toplandığını görmek ve geçerli faktörleri tespit edebilmek araştırma deseninin bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla veri seti temel bileşenler yöntemi ve varimax dönüştürmesi yolu ile faktör analizine tabi

tutulmuştur. KMO değeri 0,864 çıkmıştır. Bu değere ilave olarak Bartlett testi anlamlılığı ($p<0,01$) verinin faktör analizine uygunluğunu ortaya koymaktadır. Kalan 29 ifadeli veri seti faktör analizine tabi tutulduğunda çok fazla faktörden oluşan bir yapı karşımıza çıkmıştır. Bu aşamada düşük ortak varyansa (Communalities) sahip (değerleri 0,50'den düşük olan) ve faktör yükleri de 0,50'nin altında kalan ifadelerin ölçekten çıkarılması (Kalaycı, 2005:329) gerekmiştir. Bunun için iki tekrar sonunda sırasıyla 9 ve 6 ifade daha ölçekten atılmıştır. Kalan 14 ifadeli ölçek için KMO değeri 0,798 çıkmıştır. Bartlett testi sonucu ise anlamlıdır ($p<0,01$). Analiz neticesinde 0,50'nin üzerinde yükleme değeri alan ve özdeğerleri (eigenvalue) 1'in üzerinde 4 faktör belirlenmiştir. Bunlar en yüksek faktör yükü alandan en düşüğe doğru sırasıyla, **okulda öğrenilenlerin sektöre uygunluğu, sektör otoritelerinin öğrenmeye verdiği önem, öğrenilenleri uygulama imkânı ve öğrencinin hizmet üretmeye yatkınlığıdır**. Bu dört faktör toplam varyansın % 65,546'sını açıklamaktadır.

Tablo 2- Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Faktör Yükleri	Özdeğer	Açıklanan Varyans	Cronbach Alpha
Faktör 1: Okulda Öğrenilenlerin Sektöre Uygunluğu		3,715	26,534	,87
Okulda öğrendiklerim sektörde başarılı olmam için bana çok önemli bilgi avantajı sağlamaktadır.(fark06)	,799			
Okulda öğrendiklerimiz özel sektörde kariyer ve ilerleme konusunda bize yeterli olmaktadır.(fark02)	,785			
Çalışırken okulda öğrendiklerimden çok önemli ölçüde faydalanmaktayım(trs01)	,778			
Okulda öğrendiklerimiz gelecekte mutlaka ihtiyaç duyacağımız bilgiler(fark09)	,777			
Okulda öğrendiklerimiz özel sektörde karşılaştığımız sorunların çözümünde yeterli bilgiyi bize sağlıyor.(fark01)	,768			
Okulda gördüklerimiz sektörün ötesinde ve olması gereken ideal bilgiler(fark07)	,739			
Faktör 2: Sektör otoritelerinin öğrenmeye verdiği önem		2,280	16,388	,74
Çalışanın işle ilgili önerileri çok yüksek ihtimalle ödüllendirilir (tur 04)	,753			
Yöneticiler bilgilerini çalışanlarla paylaşır.(tur01)	,748			
Çalışanın önerileri üstleri tarafından dikkate alınır(tur05)	,732			
Örgüt hedeflerine ulaşmada her çalışanın yaptığı işin önemli olduğu hissettirilir(tur17)	,666			
Faktör 3: Öğrenilenleri Uygulama İmkamı		1,694	12,102	,78

Çalışan kişi öğrendiği yeni bir şeyi denemek fırsatına sahiptir(tur10) Çalışan kişi işiyle ilgili yeni bilgileri uygulamaya dökülebilir.(tur11)	,868 ,866			
Faktör 4: Öğrencinin Hizmet Üretmeye Yatkınlığı		1,487	10,623	,62
Çalıştığım işletmede müşterilerle iletişim kurma konusunda çok başarılıyım(kbby05) Sürekli hizmet üretme halinde bulunmak hoşuma gidiyor(kbby10)	,838 ,832			

Faktör analizi neticesinde ortaya koyulan bu dört faktör öğrencinin turizmde kariyer yapma eğilimine etki ettiği düşünülen ve okul-sektör bağlamında ortaya çıkan öğrenmeye ilişkin boyutlardır. Öğrencinin kariyerine etki edeceği düşünülen öğrenme çevresi bu dört boyutu içermektedir. Bu dört boyut ölçeğin faktör analizi yapılmadan önceki haline ve fokus grup görüşmesi neticelerine yakın bir dağılımla ortaya çıkmıştır. Ancak, okulda öğrenilen bilgi dışında mesleki yetenekleri temsil eden ifadelerin çoğu düşük ortak varyans değeri almalarından dolayı ölçek dışında kalmıştır. Bunun nedeni bu temel yeteneklerin öğrenme ve okul-sektör düzleminde gerçekleşen sorun alanlarıyla ilişkili olmadığıdır. Bu kapsamda özellikle iletişim yeteneğini kapsayan bir “hizmet üretmeye yatkınlık” boyutu ayrı bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Bundan başka, “sektör otoritelerinin öğrenmeye verdiği önem” sektördeki öğrenme ortamı ve öğrenmeye verilen değer boyutundan farklılaşarak oluşmuştur ve özellikle sektördeki yöneticilerin konuya yaklaşımına vurgu yapar niteliktedir. Öğrenilenlerin işbaşında uygulama imkânı olup olmadığı konusu diğer bir boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konu da öğrencilerin sektörü algılamalarında öğrenmeye sektör yaklaşımı konusu içerisinden farklılaşarak ortaya çıkmıştır. Bu iki boyutun ortaya çıkması da

öğrenme ve özellikle örgütsel öğrenme yazınında bireyin öğrenme ortamının onun örgüte bağlılığına etki ettiğini ortaya koyan çalışmaların sonuçları ile uyumludur (bkz. Ng ve diğ.,2006).

Bağımlı değişken olan “turizmde kariyer yapma eğilimi”ni ölçmek amacıyla geliştirilen ölçekte 10 ifade yer almaktadır. Bu ifadeler arasında aynı yapıyı ölçmekte olup olmadıklarını ve farklılaşan yönleri tespit edebilmek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,85 ile ve anlamlı Bartlett sonucu ($p<0,01$) ile bu yapının faktör analizine uygunluğu görülmüştür. Analiz neticesinde düşük yük alan beş ifade ölçekten çıkarılmıştır. Bağımlı değişken 0,83 KMO değeri alan ve Bartlett sonucu anlamlı ($p<0,01$) çıkan son aşama faktör analizi sonucu toplam 5 ifade ile ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan ve birden büyük özdeğer alan tek faktör (özdeğer 3,286) toplam varyansın %65,712 sini açıklamaktadır. Dolayısıyla bu faktör bağımlı değişkeni ortaya koymaktadır.

Belirlenen faktörlerin öğrencilerin demografik özelliklerine göre değişim gösterip göstermediği ve bu değişimin ne yönde olduğu konusu incelenmek üzere varyans analizlerinden faydalanılmaktadır. Varyans analizlerine konu olan değişkenler öğrencinin cinsiyeti, eğitim grubu (önlisans-lisans), yaşı, mezun olduğu lise (turizm lisesi-turizm lisesi değil), turizm eğitimi almayı isteyerek seçip seçmediği, turizmdeki kariyer olanakları hakkında bilgi sahibi olup olmadığı ve staj yapıp yapmadığıdır. Bu kapsamda ilk olarak öğrenme-kariyer eğilimi düzlemindeki faktörlere cinsiyetin etkisi t testi ile sınanmıştır.

Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Okula (Eğitim Düzeyine) Göre Faktörlere Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması:

Araştırmaya katılan öğrencilerin %73,9’ü (140 kişi) önlisans, %26,7’si (51 kişi) lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerdir. Öğrencilerin okula göre faktörlere verdikleri yanıtlara ilişkin değerler Tablo 3’de görülmektedir. Bunun yanında, bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre bağımlı değişken ve bütün diğer

faktörler için Levene Testi sonuçları anlamlı çıkmamıştır ($p>0,05$). Dolayısıyla varyanslar arasında anlamlı bir fark yoktur ve varyans eşitliği şartına göre t-testi sonuçları değerlendirilmektedir.

Tablo 3- Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Okula (Eğitim Düzeyine) Göre Faktörlere Verdikleri Yanıtların Farklılaşması

Faktör Boyutları ve Bağımlı Değişken	Eğitim Düzeyi	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t değeri	P değeri
Okulda Öğrenilenin Sektöre Uygunluğu	Önlisans	140	2,272	,952	-4,960	,000
	Lisans	51	3,003	,740		
Öğrenmenin Sektör Otoritelerince Değerlendirilmesi	Önlisans	140	2,583	,933	-1,850	,066
	Lisans	51	2,859	,848		
Öğrenilenleri Uygulama İmkânı	Önlisans	140	2,244	1,003	-2,004	,047
	Lisans	51	2,568	,943		
Öğrencinin Hizmet Üretmeye Yatkınlığı	Önlisans	140	1,597	,853	-4,186	,000
	Lisans	51	2,175	,817		
Turizmde Kariyer Yapma İsteği	Önlisans	140	2,700	1,209	-1,220	,224
	Lisans	51	2,938	1,141		

Öğrencilerin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösteren boyutlar “okulda öğrenilenlerin sektöre uygunluğu” ($p>0,01$), “öğrenilenleri sektörde uygulama imkânı” ($p>0,05$), “öğrencinin hizmet üretmeye yatkınlığı” ($p>0,05$) boyutlarıdır. Boyutlar kapsamında verilen yanıtların aritmetik ortalamalarına bakıldığında lisans düzeyindeki öğrencilerin daha düşük oranda okulda öğrendiklerini sektöre uygun olduğunu düşündükleri, öğrendiklerini uygulama konusunda daha az imkânları olduğu kanısında oldukları ve hizmet üretmeye daha az oranda yatkın oldukları görülmektedir. Aynı zamanda bu iki grup arasında turizmde kariyer yapma isteği açısından anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuçlar lisans ve önlisans eğitimlerine bağlı olarak kariyer yapma isteğinde bir farklılaşma olmadığını, ancak bu iki grup öğrenim düzeyinde öğrenilenlerin içeriği ve kalitesi konusunda farklılık olduğunu ortaya koymaktadır.

Anlamlı farka konu olan faktörlerin ortalamalar itibarıyla “katılıyorum” ile “ne katılıyorum-ne katılmıyorum” arasında

belirdikleri görülmektedir. Bunun dışında değer alan iki grup vardır. Okulda öğrenilenlerin sektöre uygunluğu konusunun değerlendirilmesinde lisans grubunun puanlaması orta değer olan “3”ün de altında kalmış ve “ne katılıyorum-ne katılmıyorum” la “katılmıyorum” arasında belirmiştir. “Öğrencinin hizmet üretmeye yatkınlığı” faktöründe ise önlisans grubunun “kesinlikle katılıyorum” ile “katılıyorum” arasında bir ortalama göstererek yüksek oranda hizmet üretme yatkınlığı gösterdiği görülmektedir.

Öğrencilerin Mezun Oldukları Liseye (Turizm Lisesi Veya Değil) Göre Faktörlere Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması:

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 62,8 (120)’i turizm lisesi mezunu iken % 37,2 (71)’si turizm lisesi haricinde bir liseden mezun olmuştur. Bu lise ya bir normal eğitim veren lise yada endüstri meslek lisesidir. Turizm lisesinden mezun olup olmama konusunun boyutlar itibariyle anlamlı bir fark ortaya koyup koymadığına bakıldığında iki boyutun farklılaştığı görülmektedir. Bunlar “öğrenilenlerin sektöre uygunluğu” ($p>0,001$) ve hizmet üretmeye yatkınlık” ($p> 0,01$) boyutlarıdır. Turizm lisesi mezunları diğer lise mezunlarına oranla öğrendiklerinin sektöre uygunluğu konusunda daha olumlu bir kanı taşımaktadırlar. Hizmete yatkınlık konusunda da daha yüksek değer alan bir tutumları vardır.

Tablo 4- Öğrencilerin Mezun Oldukları Liseye (Turizm Lisesi Veya Değil) Göre Faktörlere Verdikleri Yanıtların Farklılaşması

Faktör Boyutları ve Bağımlı Değişken	Lise	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Okulda Öğrenilenin Sektöre Uygunluğu	Turizm Lisesi	120	2,242	,924	4,448	,000
	Turizm Lisesi Değil	71	2,849	,890		
Öğrenmenin Sektör Otoritelerince Değerlendirilmesi	Turizm Lisesi	120	2,566	,921	1,791	,075
	Turizm Lisesi Değil	71	2,811	,896		
Öğrenilenleri Uygulama İmkânı	Turizm Lisesi	120	2,276	1,048	-,997	,320
	Turizm Lisesi Değil	71	2,424	,898		
Öğrencinin Hizmet Üretmeye Yatkinlığı	Turizm Lisesi	120	1,572	,856	3,792	,000
	Turizm Lisesi Değil	71	2,055	,839		
Turizmde Kariyer Yapma İsteği	Turizm Lisesi	120	2,697	1,180	-,996	,321
	Turizm Lisesi Değil	71	2,875	1,215		

Farklılığa konu olan faktörlerin aldıkları ortalamaların “katılıyorum” ile “ne katılıyorum-ne katılmıyorum” arasında belirlediği görülmektedir. Yalnızca, turizm lisesi öğrencilerinin hizmete yatkinlik konusunda “kesinlikle katılıyorum” ile “katılıyorum” arasında bir ortalama göstererek yüksek oranda hizmet üretme yatkinlığı gösterdiği görülmektedir. Bu durum da önlisans öğrencilerinin hizmete yatkinlikleri sonucunu veren bir önceki analiz çıktıları ile uyumludur. Bunun nedeni, araştırmacılarca araştırma sürecinde gözlenen turizm lisesi mezunlarının çoğunlukla önlisans eğitimi aldıkları olgusudur.

Öğrencilerin Turizmi Eğitimini İsteyerek Seçme Durumuna Göre Faktörlere Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması:

Turizmde öğrenim görmeyi isteyerek seçip seçmemek yine hem öğrenme boyutlarını hem de kariyer eğilimini etkileyebilecek bir demografik değişkendir. Katılımcı öğrencilerin % 74,3 (142)'ü turizm eğitimi almayı isteyerek seçmiş, % 25,7 (49)'si ise bu eğitimi almaya istekli olmadığı halde başlamıştır. Levene testi sonucuna göre 4. faktörün gruplara göre varyans eşitliği anlamlı düzeyde sağlanamamıştır ve bu duruma uygun analiz çıktıları kullanılmıştır.

Tablo 5- Öğrencilerin Turizmi Eğitimini İsteyerek Seçme Durumuna Göre Faktörlere Verdikleri Yanıtların Farklılaşması

Faktör Boyutları ve Bağımlı Değişken	Turizm Eğitimi Almayı İsteyerek mi Seçti?	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Okulda Öğrenilenin Sektöre Uygunluğu	İsteyerek	142	2,352	,913	-2,902	,004
	İstemedi /Karasız	49	2,803	1,003		
Öğrenmenin Sektör Otoritelerince Değerlendirilmesi	İsteyerek	142	2,626	,892	-,809	,420
	İstemedi /Karasız	49	2,749	,992		
Öğrenilenleri Uygulama İmkânı	İsteyerek	142	2,219	,973	-2,692	,008
	İstemedi /Karasız	49	2,656	,997		
Öğrencinin Hizmet Üretmeye Yatkınlığı	İsteyerek	142	1,677	,808	-1,789	,078
	İstemedi /Karasız	49	1,968	1,037		
Turizmde Kariyer Yapma İsteği	İsteyerek	142	2,567	1,160	-4,023	,000
	İstemedi /Karasız	49	3,333	1,112		

Öğrencilerin turizm eğitimi almak konusunda istekliliklerine bağlı olarak farklılaşan boyutlar “öğrenilenlerin sektöre uygunluğu” ($p>0,05$) ve “öğrenilenleri uygulama imkânı” ($p>0,01$) boyutları ile “turizmde kariyer yapma isteği” ($p>0,01$) değişkenidir. Bu boyutlar turizm eğitimi almaya istekli olarak öğrenime başlamış öğrencilerde diğerlerine oranla daha yüksek değer almaktadır. Turizm eğitimi konusunda istekli olan bu öğrenciler okulda

öğrendiklerini daha fazla oranda sektöre uygun görmekte ve bu öğrenilenlerin daha fazla uygulama imkânı olduğuna kanaat getirmektedirler. Bu boyutlarda oluşan farklılaşmanın turizm eğitimini istemeden başlayan öğrenciler açısından düşük değer alması tartışmaları bağımlı değişkenin de bu grup için düşük değer almasını hesaba katarak yorumlanmalıdır. Turizm eğitimi almaya istemeden başlayanların turizm konusunda beklentileri asgari düzeyde olabilir. Okulda öğrendikleri ve sektörde gördükleri ile bu grup eğitimin başından beri daha olumsuz bir algılama düzlemi ile hem öğrenmeye ilişkin boyutları daha olumsuz değerlendirmekte ve hem de sektörde kariyer yapmayı daha az istiyor/düşünüyor olabilirler. Turizm eğitimini isteyerek tercih eden öğrencilerin ise turizmden ve turizm okulundan beklentilerini bulama konusunda daha istekli oldukları ve bunun sonuçlara yansıdığı düşünülebilir.

Turizm eğitimini isteyerek seçip seçmeme konusunda bağlı farklılaşmalarda ortalamaların önceki analizler nispetinde daha olumlu eğilim gösterdiği görülmektedir. Eğitime isteyerek başlama konusu ilgili faktörler üzerinde en olumlu etki eden değişkendir denebilir. Özellikle “hizmet üretmeye yatkınlık” faktörü her iki grup için de “kesinlikle katılıyorum” ile “katılıyorum” arasında bir ortalama göstermiştir. Ancak, turizm eğitimine istemeden başlayan öğrencilerin sektörde kariyer yapma istekleri orta değer olan “3”ün altında çıkmıştır. Bu durumda değerlendirme “ne katılıyorum-ne katılmıyorum” la “katılmıyorum” arasında belirlemiştir. Bu da dikkate alınması gereken bir sonuçtur.

Turizmde kariyer imkânları hakkında bilgisi olup olmadığı sorusuna öğrencilerin %90,6’sı (173 kişi) “bilgi sahibiyim” şeklinde cevaplamış, %9,4’ü (18 kişi) ise “bilgi sahibi değilim” demiştir. Bir sonraki soru olan “staj yaptınız mı?” sorusuna ise %87,4’ü (167 kişi) “yaptım” derken, %12,6’ya eşdeğer olan 24 kişi staj yapmadığını belirtmiştir. Bu sorulara alınan yanıtların büyük oranda bir cevapta yoğunlaşmış olması nedeniyle iki cevap şıkkı arasındaki anlamlı fark olup olmaması testine gerek görülmemiştir. Öğrencilerin tamamen yakını turizmde kariyer imkânları konusunda bilgi sahibidir ve staj yapmışlardır. Kaldı

ki örneklem grubundaki öğrenciler özellikle son sınıf öğrencileridirler ve birçoğunun da her yaz ve bazılarının sürekli olarak çalışmakta oldukları öğrenilmiştir. Bir sonraki aşamada ise boyutlar ile bağımlı değişken arasındaki korelasyonlar bağımlı değişkeni açıklayacak yapının belirlenmesinin ilk adımı olarak gerekli görülmektedir.

Öğrenmeye Bağlı Faktörler ve Kariyer Yapma İsteği Korelasyonları

Belirlenen boyutlar ve bağımlı değişkenin de dahil edildiği korelasyon analizinin sonuçları Tablo 6’da verilmektedir. Bakıldığında boyutlar ve bağımlı değişkenden oluşan kümenin kendi arasında anlamlı düzeyde ($p>0,001$) pozitif yönlü korelasyon gösterdiği görülmektedir. Bu durumun tek istisnası “öğrenmenin sektör otoritelerince değerlendirilmesi” boyutu ile “turizmde kariyer yapma isteği” değişkeni arasında anlamlı olmayan bir ilişki varlığıdır.

Tablo 6- Öğrenmeye Bağlı Faktörler ve Kariyer Yapma İsteği Korelasyonları

	1	2	3	4	Kariyer
Okulda Öğrenilenin Sektöre Uygunluğu	1	,276(*)	,235(*)	,221(*)	,225(*)
Öğrenmenin Sektör Otoritelerince Değerlendirilmesi		1	,383(*)	,284(*)	,114
Öğrenilenleri Uygulama İmkânı			1	,206(*)	,235(*)
Öğrencinin Hizmet Üretmeye Yatkınlığı				1	,196(*)
Turizmde Kariyer Yapma İsteği					1

** $p>0.01$

“Öğrenmenin Sektör Otoritelerince Değerlendirilmesi” faktörü ile “turizmde kariyer yapma isteği” arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunamaması bu boyutun bağımlı değişkenin açıklanmasında diğer boyutlarla aynı etkiyi ortaya koymayacağını da göstermektedir. Bunun karşısında diğer boyutların ise bağımlı

değişkenle ilişkileri ve birbirleriyle ilişkileri aynı yönlü ve anlamlıdır.

Uygun Neden-Sonuç Düzlemi Belirleyebilmek İçin Regresyon Analizi

Faktör analizi ile ortaya koyulan dört boyutun bağımlı değişkeni açıklama güçlerini belirlemek üzere yapılan regresyon analizinin sonuçları Tablo 7’de verilmektedir. Analiz neticesinde sınanan regresyon modeli bir bütün olarak anlamlıdır ($p>0,001$). Model için ortaya koyulan Durbin-Watson istatistiği 2,008’dir ve model dahilindeki boyutlar ve bağımlı değişkenden oluşan küme arasında bir otokorelasyon durumunun olmadığını açıklamaktadır. Tolerans değerleri 0,78 - 0,89 arasında değişmektedir. VIF (Variance Inflation Factors) değerleri ise 1,123-1,274 arasında değişmektedir ve bu değerler değişkenler arasında bir çoklu bağlantı sorunu olmadığını işaret etmektedir.

Boyutlardan ikisi bağımlı değişkeni açıklamada anlamlı güce sahiptir. Bunlar “öğrenilenlerin sektöre uygunluğu” ($p>0,05$), ve “öğrenilenleri uygulama imkânı” ($p>0,05$)’dir. Diğer iki boyut ise bu model kapsamında anlamlı bir katkı ortaya koymamaktadır. “Öğrenilenlerin sektöre uygunluğu”, ve “öğrenilenleri uygulama imkânı” boyutlarının bağımlı değişkeni açıklama oranı ise (R^2) %10 olarak belirlenmiştir. Bu oran görece düşük bir orandır. Ancak, öğrencilerin turizm sektöründe kariyer yapma isteklerini etkileyen birçok değişkenin olduğu düşünüldüğünde öğrenmeye ilişkin boyutların etkisinin bunlar arasında sınırlı bir güce sahip olduğunu düşünmek mantıklıdır. Model sabiti (constant) 1,565 olarak bulunmuştur.

**Tablo 7- Faktörlerin Bağımlı Değişkeni Açıklama Oranları
(Regresyon Tablosu)**

Bağımsız Değişkenler	β	t	p	R ²	F	Fdeğ. anlamlılığı
Okulda Öğrenilenin Sektöre Uygunluğu	,203	2,202	,029	,102 (,082)	5,258	,000
Öğrenmenin Sektör Otoritelerince Değerlendirilmesi	-,051	-,497	,620			
Öğrenilenleri Uygulama İmkânı	,221	2,413	,017			
Öğrencinin Hizmet Üretmeye Yatkinlığı	,181	1,813	,071			

Bağımlı Değişken: Kariyer Yapma İsteği

Bulguların Değerlendirilmesi

Turizm öğrencilerinin sektörde kariyer yapmak istemeleri ve bu isteğe etki eden değişkenler üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların hemen hepsi değişik kişisel, sosyo-ekonomik etkenler, sektörün yapısına bağlı değişik etkenler üzerinde durmakta ve kariyer isteğine etki eden etkenleri değerlendirmektedir. Bu araştırmada ise bu etkenler “öğrenme” çerçevesinde sınırlandırılmıştır. Öğrencilerin öğrenme ve öğrenmeye bağlı koşullardaki algılamalarının turizmde kariyer yapma isteklerine etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda öncelikle öğrencilerin kariyer eğilimlerine etki eden “öğrenme” yapısı belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrenme çerçevesinde değerlendirilebilecek hususları ihtiva eden ölçek temel alınarak yapılan faktör analizinin ortaya koyduğu dört boyut oldukça belirgin şekilde bize öğrenme yapısını açıklamaktadır. Bu kapsamda kariyer etkileri bakımında değerlendirilecek öğrenme yapısının unsurları okulda öğrenme ile sektördeki uygulamalar arasında algılanan fark, öğrenme konusuna sektör otoritelerinin ve yöneticilerin yaklaşımı, öğrenilenleri uygulayabilme imkânları ve öğrencinin öğrenme çerçevesini belirleyecek olan hizmet üretmeye ve müşteri ile iletişime geçme yatkinlığıdır. Bu boyutlarla ortaya konan öğrenme yapısı okul-sektör arasında geçiş aşamasındaki öğrencinin öğrenmeyle ilgili algılama-davranma düzlemini belirleyen temel yapıyı ortaya koymaktadır.

“Okulda öğrenilenlerin sektöre uygunluğu”, “öğrenilenleri sektörde uygulama imkânı”, “öğrencinin hizmet üretmeye

yatkınlığı” boyutlarının öğrenme düzeyine bağılı olarak farklılaşması ve üstelik farkın önlisans lehinde olması yani bu boyutlarda önlisans eğitimi alan öğrencilerin lisans eğitimi alanlara nazaran yüksek puanlama ortaya koymaları lisans eğitiminin öğrenme temelinde gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Demek ki, lisans eğitimi sektörde geçerli bilgi ve beceriyi öğrencilere verme yetkinliği konusunda önlisans eğitiminin gerisindedir. Kariyer yapma isteğı konusunda lisans ve önlisans öğrencilerinin tutumları arasında anlamlı bir fark olmamakla birlikte bu boyutlar itibariyle lisans eğitiminin düşük puan alması başka araştırmalar kapsamında ortaya koyulan önlisans programlarının kısıtlılıklarına ilişkin değerlendirmelerle çelişir görünmektedir (bkz. Duman ve diğ., 2006).

“Okulda öğrenilenlerin sektöre uygunluğu” ve “öğrencinin hizmet üretmeye yatkınlığı” boyutları turizm lisesi mezunu olan öğrencilerle diğer liselerden mezun öğrenciler arasında da bir farklılığa konu olmaktadır. Turizm lisesi mezunu öğrenciler ilgili boyutlar kapsamında yüksek puan alan yanıtlamalar ortaya koymuşlardır.

Turizm eğitimi almayı isteyerek seçenlerle istemeyerek eğitim almaya başlayan öğrenciler arasında “öğrenilenlerin sektöre uygunluğu” ve “öğrenilenleri uygulama imkânı” boyutları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Ayrıca, bağımlı değişkene ilişkin verilen yanıtlar da bu iki grup arasında anlamlı bir fark ortaya koymaktadır. Farkların yönüne bakıldığında turizm eğitimi almayı isteyerek seçenlerin iki boyut ve sektörde kariyer yapma isteğı açısından yüksek değer ortaya koydukları, turizm eğitimini istemeden almaya başlayanların ise bu boyutlar ve bağımlı değişken itibariyle diğer gruptan daha düşük ortalama gösterdiği görölmektedir. Bu durum beklenen ve kolay anlaşılabilir bir durumdur. Turizm eğitimini isteyerek seçen öğrencilerin okula ve sektöre ilgileri ve motivasyonları farklıdır. Bunun sonucunda da öğrenmeye ilişkin değerlendirmeleri ve belki çabaları da farklı olacaktır.

Boyutlardan yalnızca ikisi sektörde kariyer yapma isteğini açıklamada anlamlı bir etkiye sahiptir. Bunlar “öğrenilenlerin

sektöre uygunluğu” ile “öğrenilenleri uygulama imkanı”dır. Ancak, bu iki boyut ile oluşan regresyon modelinin anlamlılığı yanında bağımlı değişkeni açıklama oranı düşüktür (%10). Bu durum da modelin anlamlı olduğunu ancak sektörde kariyer yapma isteğinin etkilendiği çok geniş etken seçeneği arasından öğrenmenin çok sınırlı bir etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç

Turizm eğitimi alan öğrencilerin sektörde kariyer yapma isteklerine etki eden çok değişik değişkenler arasında öğrenme ile ilgili boyutların anlamlı bir önemi vardır. Öğrenme konusu kariyer yapma isteği açısından ikili bir yapı göstermektedir. Bu yapı “okulda öğrenilenlerin sektöre uygunluğu” ve “öğrenilenleri uygulama imkânı” konularında önem kazanmakta ve sektörde kariyer yapma isteğini anlamlı düzeyde açıklayabilmektedir. Dolayısıyla, turizm eğitiminin ve eğitim kurumlarının kendileri için bir sorun alanı olarak ortaya koyageldikleri mezunlarının sektörde kalmaması konusu bu açıdan da değerlendirilmek zorundadır. Bu kapsamda, eğitim kurumları yüksek oranda gözlenen turizmden kopma eğilimi karşısında kendi öğrettiklerinin sektöre uygunluğunu yeniden sorgulamalıdır. Bu kurumlar öğrencinin çalışma hayatında belirleyici olacak olan iş algısı, işyerinden beklentisi, işe bakışı gibi konularda önemli etkileri olacak kurumlardır (Kelley-Patterson and George, 2001:316). Dolayısıyla, öğrencinin işe ve sektöre karşı tutumunun bilimsel gerçekler doğrultusunda olumlu bir tarzda şekillendirilmesi bu kurumların sorumluluğundadır. Okulların yapabileceğinden ayrı olarak sektör temsilcilerine de düşen görev öğrencilerin okullarında öğrendiklerini ve daha sonra da çalışırken öğrendiklerini uygulamalarına fırsat tanımak olmalıdır. Öğrenciler ise okul ve sektörde öğrenme fırsatlarını değerlendirmek, öğrendiklerini işlerine yansıtmaya çalışmak ve turizmin doğası gereği ön planda olması gereken iletişim ve hizmet üretme odaklı olmak suretiyle sektörde geleceklerinin daha sağlam temellere dayanacağını bilmelidirler. Bu gereklilikler en azında onların sektöre karşı psikolojik duruşlarını olumluya

çevirebilecektir.

Örneklem grubunun sınırlılığı bu araştırma için öne çıkan en temel sınırlılıktır. Bu araştırmanın daha geniş gruplarla ve özellikle diğer turizm okullarını da dahil ederek uygulanmasında fayda görülmektedir. Sonraki araştırmalar için söylenebilecek olan örneklem kısıtlını kaldırmak yanında öğrenme konusunun farklı yönleri ile ilişkilendirilen değişkenleri sınamak gerekliliğidir.

Kaynaklar:

AKBABA Atila, Behiye E. GÜRÜ, Mehmet YARAN ve Hürriyet ÇİMEN (2006), “Öğrencilerin Öğretim Elemanlarıyla İlgili Kalite Beklentileri: Akçakoca Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Yüksek Okulu Örneği”, **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, Cilt. 17, Sayı. 1, ss.9-21.

ARMSTRONG, Michael (2006), **Strategic Human Resource Management: A Guide To Action**, 3rd Edition, Kogan Page, London.

BAUM, Tom (2007), “Human Resources in Tourism:Stil Waiting for Change”, **Tourism Management**, Vol.28, pp.1383-1399.

BOYACI, Cemil ve Ahmet AKTAŞ (1995), “Konaklama Sektöründe İnsangücü Araştırması ve Antalya Örneği: Antalya Yöresinde Çalışan Personelin Profili”, **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**, Yıl.6, Sayı. 3-4.

DEERY Margaret A. And Robin N. SHAW (1997), “An Exploratory Analysis of Turnover Culture in Hotel Industry in Australia”, **International Journal of Hospitality Management**, Vol. 16, No.4, pp.375-392.

DUMAN, Teoman, Mustafa TEPECİ ve Kamil UNUR (2006), “Mersin’de Yükseköğretim ve Orta Öğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Sektörün Çalışma Koşullarını Algılamaları ve Sektörde Çalışma İsteklerinin Karşılaştırmalı Analizi” **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, Cilt 17, Sayı 1, ss. 51-69.

FRASER, Rick A. (2003), “Why Don’t Hospitality Students Keep The Faith? A Research Report On Hospitality Students’ Commitment To Careers in The Industry”, **Managing Employee Attitudes And Behaviors In The Tourism And Hospitality Industry**, Ed. by Salih Kusluvan, Nova Science Publisher, New York.

GIBB, Stephen (2002), **Learning And Development: Processes, Practices and Perspectives at Work**, Palgrave MacMillan, Bristol.

KALAYCI, Şeref (2005), “Faktör Analizi”, **SPSS Uygulamalı Çok**

Değişkenli İstatistik Teknikleri, Editör: Şeref Kalaycı, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.

KELLEY-PATTERSON, Deirdre and Christeen GEORGE (2001), “Securing Graduate Commitment: An Exploration Of The Comparative Expectations Of Placement Students, Graduate Recruits And Human Resource Managers Within The Hospitality, Leisure And Tourism Industries”, **International Journal of Hospitality Management**, Vol.20, pp.311-323.

KING, David (1969), **Training Within The Organization**, Tavistock Publications Ltd., London.

KÖK, Sabahat B. ve Muhsin HALİS (2007), **Kariyer Yönetimi**, OrionYayınevi, Ankara.

KUSLUVAN Salih and Zeynep KUSLUVAN (2003), “Perceptions And Attitudes of Undergraduate Tourism Students Towards Working In The Tourism And Hospitality Industry In A Developing Economy”, **Managing Employee Attitudes And Behaviors In The Tourism And Hospitality Industry**, Ed. by Salih Kusluvan, Nova Science Publisher, New York.

MEB Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü (2007), “MEB’e Bağlı Okullar ve Diğer Kurumlar”, Çevrimiçi: http://tto gm.meb.gov.tr/son_ornek/ticaret_turizm_search.asp, Erişim: 11 Kasım 2007.

NG T.W.H., M.M. BUTTS, R.J. VANDENBERG, D.M. DeJOY, M.G. WILSON (2006), “Effects of Management Communication, Opportunity for Learning, And Work Schedule Flexibility On Organizational Commitment”, **Journal of Vacational Behavior**, Vol. 68, pp.474-489.

ÖSYM (2007), “2007 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, Çevrimiçi: <http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF1A9547B61DAFFE2AE2FFDB5BE72925EC>, Erişim: 11 Kasım 2007.

ÖZTAŞ Kadir (1995), “Turizmde Kalifiye Eleman Açığı ve Meslek Yüksek Okullarının Etkinliğinin Artırılması”, **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**, Yıl.6, Sayı. 3-4.

PAVESIC David V. and Robert A. BRYMER (1990), “Job Satisfaction: What’s Happening To The Young Managers?”, **The Cornell Human Resource Management Quarterly**, Vol. 30, No. 4, pp.90-96.

SINKULA J., W. BAKER and T. NOORDEWIER (1997), “A Framework for Market-based Organizational Learning: Linking Values, Knowledge, And Behavior”, **Journal of the Academy of Marketing Science**, Vol. 25, No. 4, pp. 305-318.

TURSAB (2007), “Turizmde İstihdam”, Erişim: 30 Ağustos 2007,

<http://www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler/gostergeler/04istihdam.htm>

UZKURT, Cevahir ve Ömer TORLAK (2006), “İşletme Öğrencilerinin Pazarlama Eğitiminin Kalitesini Algılamaları”, Çevrimiçi: http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=447, Erişim: 15.08.2007.

WANG C., Y. LO, Y. XU, Y. WANG, E. PORFELI (2007), “Constructing The Search For A Job In Academia From The Perspectives Of Self-Regulated Learning Strategies And Social Cognitive Career Theory”, **Journal of Vocational Behavior**, Vol. 70, pp.574-589.